

**ΠΡΟΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Β' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΑΒΒΑΤΟ 22 ΜΑΪΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

**Κείμενο διδαγμένο από το πρωτότυπο
Λυσίου *Υπὲρ Μαντιθέου*, 19-21**

- 19** Ὡστε οὐκ ἄξιον ἀπ' ὄψεως, ᾧ βουλή, οὔτε φιλεῖν οὔτε μισεῖν οὐδένα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔργων σκοπεῖν· πολλοὶ μὲν γὰρ μικρὸν διαλεγόμενοι καὶ κοσμίως ἀμπεχόμενοι μεγάλων κακῶν αἴτιοι γέγονασιν, ἕτεροι δὲ τῶν τοιούτων ἀμελοῦντες πολλὰ κα̅γαθὰ ὑμᾶς εἰσιν εἰργασμένοι.
- 20** Ἦδη δέ τινων ἠσθόμην, ᾧ βουλή, καὶ διὰ ταῦτα ἀχθομένων μοι, ὅτι νεώτερος ὢν ἐπεχείρησα λέγειν ἐν τῷ δήμῳ. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἠναγκάσθην ὑπὲρ τῶν ἑμαυτοῦ πραγμάτων δημηγορῆσαι, ἔπειτα μέντοι καὶ ἑμαυτῷ δοκῶ φιλοτιμότερον διατεθῆναι τοῦ δέοντος,
- 21** ἅμα μὲν τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος, ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τὰ τῆς πόλεως πράττοντες, ἅμα δὲ ὑμᾶς ὁρῶν (τὰ γὰρ ἀληθῆ χρῆ λέγειν) τοὺς τοιούτους μόνους <τινὸς> ἀξίους νομίζοντας εἶναι, ὥστε ὁρῶν ὑμᾶς ταύτην τὴν γνώμην ἔχοντας τίς οὐκ ἂν ἐπαρθείη πράττειν καὶ λέγειν ὑπὲρ τῆς πόλεως; ἔτι δὲ τί ἂν τοῖς τοιούτοις ἀχθοισθε; οὐ γὰρ ἕτεροι περὶ αὐτῶν κριταὶ εἰσιν, ἀλλ' ὑμεῖς.
- A.** Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το τμήμα: «ἐγὼ δὲ τὸ μὲν πρῶτον . . . ἀλλ' ὑμεῖς».

Μονάδες 10

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων:

B1. Με ποια επιχειρήματα ο Μαντίθεος αιτιολογεί την ενασχόλησή του με τα κοινά, παρά τη νεαρή του ηλικία; Να απαντήσετε σύμφωνα με τα δεδομένα των παραγράφων 20-21.

Μονάδες 15

B2. Το απόσπασμα: «ἤδη δέ τινων ... ἀλλ' ὑμεῖς» αποτελεί τον επίλογο του Ἰσχυροῦ Μαντιθέου λόγου του Λυσία. Σύμφωνα με την εισαγωγή του σχολικού βιβλίου: «Με τον επίλογο συνήθως επιδιώκονται δύο κυρίως σκοποί, η **ανάμνηση**, που επιτυγχάνεται με μια συντομότητα ανακεφαλαίωση των βασικών θέσεων του λόγου και η **παθοποιία** που καταλήγει σε **προτροπή** ή **αποτροπή**». Αφού διαβάσετε το απόσπασμα αυτό, να απαντήσετε στο ερώτημα αν ο Λυσίας επιδιώκει ή όχι τους σκοπούς αυτούς στον επίλογό του. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορά σε συγκεκριμένα σημεία του αποσπάσματος.

Μονάδες 15

B3. Ποιοι ήταν οι πολιτικοί λόγοι που ευνόησαν τη γέννηση της συστηματικής ρητορείας στην αρχαιότητα; Ποιοι ήταν οι θεμελιωτές της και τι γνωρίζετε για το έργο τους;

Μονάδες 10

B4. **ἀχθομένων, διατεθῆναι, ὄρων, ἀξίους, πράττειν:**
Να γράψετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό και ένα ομόρριζο επίθετο της αρχαίας ή της νέας ελληνικής για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (τα ομόρριζα μπορούν να είναι απλά ή σύνθετα).

Μονάδες 10

Γ. Αδίδακτο κείμενο
Πλάτων, Μένων 71E κ.ε.

Πρῶτον μὲν, εἰ βούλει ἄνδρὸς ἀρετὴν, ῥάδιον, ὅτι αὕτη ἐστὶν ἄνδρὸς ἀρετὴ, ἴκανὸν εἶναι τὰ τῆς πόλεως πράττειν, καὶ πράττοντα τοὺς μὲν φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς δ' ἐχθροὺς κακῶς, καὶ αὐτὸν εὐλαβεῖσθαι μηδὲν τοιοῦτον παθεῖν. Εἰ δὲ βούλει γυναικὸς ἀρετὴν, οὐ χαλεπὸν διελθεῖν, ὅτι δεῖ αὐτὴν τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖν, σφῶζουσάν τε τὰ ἔνδον καὶ κατήκοον οὔσαν τοῦ ἀνδρός. Καὶ ἄλλη ἐστὶν παιδὸς ἀρετὴ, καὶ θηλείας καὶ ἄρρενος, καὶ πρεσβυτέρου ἀνδρός, εἰ μὲν βούλει, ἐλευθέρου, εἰ δὲ βούλει δούλου. Καὶ ἄλλαι **πάμπολλαι** ἀρεταί εἰσιν, ὥστε οὐκ ἀπορία εἰπεῖν ἀρετῆς πέρι ὅ,τι ἐστίν.

εὐλαβεῖσθαι = να προσέχει

διελθεῖν = να εξηγήσει κανείς

οὐκ ἀπορία (ἐστί) = δεν εἶναι δύσκολο

Γ1. Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το παραπάνω κείμενο.

Μονάδες 20

Γ2. Να γράψετε στο τετράδιό σας τους τύπους που σας ζητούνται για καθεμιὰ από τις παρακάτω λέξεις:

τῆς πόλεως: αιτιατική ενικού και αιτιατική πληθυντικού

οὔσαν: γενική ενικού και ονομαστική

πληθυντικού στο ίδιο γένος

παιδός: γενική πληθυντικού και δοτική

πληθυντικού

ποιεῖν: απαρέμφατο μέλλοντα ενεργητικής φωνής

διελθεῖν: β' ενικό πρόσωπο υποτακτικής του ίδιου

χρόνου

πράττειν: α' ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου

της μέσης φωνής

εἰπεῖν: β' ενικό πρόσωπο προστακτικής του ίδιου

χρόνου και της ίδιας φωνής.

Μονάδες 10

Γ3.α. Στην τελευταία περίοδο «Καὶ ἄλλαι ... ἐστίν» να βρείτε τις προτάσεις και να αναγνωρίσετε το είδος τους.

Μονάδες 3

Γ3.β. Να αναγνωρίσετε συντακτικώς τα παρακάτω:
πρῶτον, τὰ τῆς πόλεως, τοὺς ἐχθρούς, μηδὲν, οἰκεῖν, κατήκοον, πάμπολλαι.

Μονάδες 7

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα να μην τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Καμιά άλλη σημείωση δεν επιτρέπεται να γράψετε.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα, τα οποία και θα καταστραφούν μετά το πέρας της εξέτασης.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

Διδαγμένο κείμενο Λυσίου Υπέρ Μαντιθέου, 19-21

A.

Εγώ, όμως, πρώτα-πρώτα αναγκάστηκα να εκφωνήσω λόγους για προσωπικές μου υποθέσεις, έπειτα, όμως, μου φαίνεται ότι έδειξα μεγαλύτερη από ό,τι έπρεπε φιλοδοξία, από τη μια επειδή συλλογίζομαι ότι οι πρόγονοί μας δεν είχαν σταματήσει καθόλου να ασχολούνται με τα κοινά της πόλης, και από την άλλη, επειδή έβλεπα εσάς (γιατί πρέπει να λέω την αλήθεια), να θεωρείτε ότι μόνο αυτοί είναι άξιοι τιμής, επομένως ποιος (πολίτης) βλέποντας ότι εσείς έχετε αυτή τη γνώμη δε θα παρακινείτο να ενεργεί και να μιλά για την πόλη; Και ακόμη, γιατί θα δυσανασχετούσατε εσείς με τέτοιους (ανθρώπους); Γιατί γι' αυτούς δεν είναι άλλοι οι κριτές, αλλά εσείς.

B1.

Ο Μαντίθεος στον επίλογο της αγόρευσής του εκθέτει με εύστοχο τρόπο τα επιχειρήματα εκείνα που αποκαθιστούν την ηθική τάξη που διέπει τη συμπεριφορά του και αίρουν κάθε υπόνοια μομφής για αρχομανία. Στο παρελθόν είχε αγορεύσει στην εκκλησία του δήμου, αν και ήταν νέος. Σύμφωνα με το νόμο του Σόλωνα, στην εκκλησία του δήμου αγόρευαν όσοι είχαν περάσει στο 5^ο έτος της ηλικίας τους: σταδιακά αγόρευαν όσοι είχαν περάσει το 30^ο έτος, και τελευταίοι, όσοι δεν είχαν περάσει το 20^ο. Οι μεγαλύτεροι μιλούσαν πρώτοι, οι νέοι, από ευγένεια, δεν ανέβαιναν στο βήμα. Ο Μαντίθεος δικαιολογεί τη δημόσια αγόρευσή του, λέγοντας ότι, επειδή χανόταν η περιουσία του πατέρα του μετά την αποκατάσταση της δημοκρατίας, αναγκάστηκε να μιλήσει δημόσια, αν και ήταν κάτω των 20 ετών («±αναγκάστην... δημηγορ^οσαι»). Κρίνει τον εαυτό του υπερβολικά φιλόδοξο: η ειλικρίνειά του ίσως επηρεάσει θετικά τους βουλευτές («fπειτα μέντοι... δέοντος») το συγκεκριμένο δεν είναι ένα λογικό επιχείρημα. Ο Μαντίθεος κάνει επίκληση στο συναίσθημα των βουλευτών.

Στη συνέχεια υποστηρίζει ότι αιτία της φιλοδοξίας του ήταν η συνέχιση της προγονικής παράδοσης: επικρατούσε η αντίληψη ότι όσοι ασχολούνταν με τα κοινά ήταν άξιοι πολίτες. Αυτό, λοιπόν, ακριβώς επιδίωκε και ο Μαντίθεος («□μα... πράττοντας»). Επίσης θεωρεί σωστή την αντίληψη των βουλευτών ότι ικανοί ήταν οι ασχολούμενοι με τα κοινά. Τους λέει ότι δεν πρέπει να αγανακτούν με όσους πολιτεύονται, γιατί από αυτούς εξαρτάται να επιδοκιμάζουν ή να αποδοκιμάζουν όσα προτείνονται στην εκκλησία του δήμου («φστε... | πέρ τ^ος πόλεως,;) εξάλλου, οι βουλευτές οφείλουν να μην κρίνουν αρνητικά όσους οι ίδιοι ώθησαν στην ενασχόληση με τα κοινά («fτι δΥ τ↔ς... | μείψ»). Τα τελευταία επιχειρήματα δεν

προσθέτουν τίποτε ιδιαίτερο αλλά ενισχύουν τις ευνοϊκές εντυπώσεις των βουλευτών για τον ίδιο.

B2.

Ο δεινός λογογράφος Λυσίας στον επίλογο επιδιώκει την ανάμνηση. Το αποτέλεσμα είναι μοναδικό αφού υφαίνεται μπροστά μας η ζωή της αθηναϊκής κοινωνίας. Αρχικά ο Μαντίθεος κάνει μία σύντομη αναφορά στις προσωπικές του υποθέσεις αλλά και στις προγονικές αξίες. Ο λόγος του δεν χαρακτηρίζεται από προγονολατρεία αλλά από σεβασμό στις αρχές της πόλης. Παράλληλα όμως εκφράζει και ένα πνεύμα ανανέωσης. Έτσι επιτυγχάνεται η ανάμνηση («ἴτι νεώτερος... ἅ τῳ δῆμῳ», «ἐναγκάσθην... δημηγορῶσαι»). Ο ιστός της επιχειρηματολογίας παρουσιάζει ταυτόχρονα και μία μοναδική παθοποῖα. Ο Μαντίθεος έπρεπε να ασχοληθεί με τα κοινά για να υπερασπιστεί την πατρική περιουσία και να συνεχίσει την προγονική παράδοση («ἴμα μὲν... πράττονται»). Τα κίνητρά του ήταν ηθικά. Έτσι προσπαθεί να διεγείρει τους ακροατές θετικά, λέγοντάς τους ότι οι ίδιοι εκτιμούν όσους ασχολούνται με τα κοινά. Στο τέλος του επιλόγου εύστοχα κολακεύει, τονίζοντας ότι κριτές του είναι αυτοί οι ίδιοι. Άρα η κρίση τους πρέπει να είναι ευνοϊκή γι' αυτόν. Ενώ λοιπόν με τη θεωρία της ρητορικής στον επίλογο πρέπει να κορυφώνεται το πάθος στο Λυσία η ρητορική δεινότητα που στο προοίμιο και στη διήγηση είναι έντονη, στην απόδειξη γίνεται «αμυδρά και ασθενής», και στον επίλογο «αποσβέννυται» (Διον., Λυσ. 8). Τα κυριότερα σημεία στα οποία εστιάζεται η παθοποῖα είναι: («ἴχθομένων μου», «ἴστε Ἰ ρῶν..... ἴ πέρ τῶς πόλεως», «ἴτι... ἴλλ' ἴ μέλλῃς»).

B3.

Σχολικό βιβλίο: Ρητορικά κείμενα Β' Λυκείου σελ. 10. Κεφάλαιο Β' «Η γέννηση της συστηματικής ρητορείας.

Επισημάνση: Η αναφορά της τελευταίας περιόδου είναι προαιρετική «Τέχνη»... Πλατωνική κριτική).

B4.

	Ουσιαστικό	Επίθετο
ἴχθομένων	αχθοφόρος	επαχθής
διατεθῶναι	θέση	θετός
Ἰ ρῶν	όραση	οπτικός
ἴξιους	αξία	ανάξιος
πράττειν	πράξη	πρακτικός

Αδίδακτο κείμενο
Πλάτων, Μένων 71E κ.ε.

Γ1.

Πρώτα βέβαια, αν επιδιώκεις την ανδρική αρετή, (είναι) εύκολο, διότι αυτή είναι η αρετή ενός άνδρα, (ή μπορεί να διατυπωθεί και: είναι εύκολο να (σου πω), ότι αυτή είναι η αρετή ενός άνδρα), να είναι ικανός να ασχολείται με τα κοινά και ασχολούμενος (ενν. με αυτά) από τη μια να ευεργετεί τους φίλους, από την άλλη να βλάπτει τους εχθρούς, και ο ίδιος να προσέχει να μην πάθει τίποτε τέτοιο. Αν όμως επιδιώκεις την αρετή της γυναίκας, δεν είναι δύσκολο να εξηγήσει κανείς ότι πρέπει αυτή να διοικεί καλά το σπίτι με το να διαφυλάσσει τις εσωτερικές υποθέσεις και να είναι υπάκουη στον άνδρα. Κι άλλη είναι η αρετή ενός παιδιού, και θηλυκού και αρσενικού, και μεγαλύτερου άνδρα, είτε θέλεις ελεύθερου είτε θέλεις δούλου. Και άλλες πάμπολλες αρετές υπάρχουν, ώστε δεν είναι δύσκολο να πει κανείς για την αρετή, $\tau \Leftrightarrow$ είναι.

Γ2.

τ ^{ος} πόλεως	→	τ→ν πόλιν	τάς πόλεις
ο σαν	→	ο σης	ο σαι
παιδός	→	παίδων	παισί(ν)
ποιεῖν	→	ποιήσιν	
διελθεῖν	→	διέλθ ς	
πράττειν	→	πέπραγμαί	
ε⇒πεῖν	→	ε⇒πέ	

Γ3α.

«Κα \Leftrightarrow \square λλαι πάμπολλαι \square ρεταί ε⇒σιν»: Κύρια πρόταση (κρίσεως).

« ζ στε ο|κ \square πορία ε⇒πεῖν \square ρετ^{ος} πέρι»: Δευτερεύουσα επιρρηματική συμπερασματική.

«|τι/στίν»: Δευτερεύουσα ονοματική πλάγια ερωτηματική.

Γ3β.

πρ η τον: επιρρηματικός προσδιορισμός του χρόνου στο «ράδιον» (στίν)

τά τ^{ος} πόλεως: αντικείμενο του απαρέμφατου «πράττειν».

το|ς/χθρούς: αντικείμενο του εννοούμενου απαρέμφατου «κακῶς ποιεῖν».

μηδέν: σύστοιχο αντικείμενο του απαρέμφατου «παθεῖν».

ο⇒κεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο του απρόσωπου ρήματος «δεῖν»

κατήκοον: κατηγορούμενο στο «α|τήν».

πάμπολλαι: επιθετικός προσδιορισμός στο « \square ρεταί».

Επιμέλεια απαντήσεων των θεμάτων:
Προβιά Γαρυφαλλιά, Μπουμέλης Γιάννης